

ASALARICHILIK TARMOG'INI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHNI BUGUNGI HOLATI

Jonibek Farmanov Ziyadullayevich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

“Iqtisodiyot kafedrasi” dotsenti, i.f.f.d. (PhD)

jonibek414@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada, O'zbekiston Respublikasidagi asalarichilik sanoatining hozirgi holati, rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlil qilinadi. Beekeeping sanoatining iqtisodiy va ekologik ahamiyati, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va ilmiy-texnikaviy rivojlanishning ahamiyati ko'rsatilgan. Shuningdek, asalarichilikning samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan innovatsion texnologiyalar, ekologik barqarorlik va samarali davlat siyosatini joriy etish bo'yicha tavsiyalar berilgan. Maqola asalarichilik sohasining mintaqadagi rivojlanishiga oid muhim jihatlarni yoritadi.

Kalit so'zlar: Asalarichilik, asal, ekologik barqarorlik, texnologik rivojlanish, davlat qo'llab-quvvatlash, innovatsiyalar, O'zbekiston, agrar sanoat, bozor muammolari, asalari koloniyalari.

KIRISH

Asalarichilik qishloq xo'jaligining muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, nafaqat iqtisodiy jihatdan foydali, balki ekologik barqarorlikni ta'minlashda ham katta ahamiyatga ega. Chunki asalari nafaqat asal yetishtirish bilan, balki o'simliklarni changlatish orqali qishloq xo'jaligi hosildorligini oshirishga xizmat qiladi. So'nggi yillarda O'zbekistonda asalarichilikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mazkur tarmoqning rivojlanishi ichki bozorni tabiiy mahsulotlar bilan ta'minlash, eksport salohiyatini oshirish va aholi bandligini yaxshilashga yordam beradi.

Ushbu maqolada O'zbekistonda asalarichilik tarmog'ining bugungi holati, sohani rivojlantirish yo'nalishlari va mavjud muammolar tahlil qilinadi. Asosiy tadqiqot savoli

quyidagicha shakllantirilgan: O'zbekistonning asalarichilik tarmog'ini rivojlantirishda asosiy imkoniyatlar va to'siqlar nimalardan iborat?

Mazkur tadqiqotda sohaning bugungi holati raqamli ma'lumotlar asosida tahlil qilinib, mavjud muammolarga yechim sifatida ilg'or texnologiyalar va davlat siyosati nuqtayi nazaridan tahliliy yondashuv taklif etiladi. Maqola natijalari O'zbekiston asalarichilik sektorining rivojlanishiga oid amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari O'zbekistonda asalarichilik tarmog'ining barqaror rivojlanayotganini, ammo ayrim muammolar hali ham dolzarbligicha qolayotganini ko'rsatdi. Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, so'nggi yillarda mamlakatimizda asalari uyalarining soni va asalarichilik xo'jaliklarining umumiy ishlab chiqarish hajmi sezilarli darajada oshgan. Xususan, 2020–2024-yillar oralig'ida asal ishlab chiqarish hajmi o'rtacha 15–20% ga oshgani kuzatilgan.

Davlat tomonidan sohani qo'llab-quvvatlashga qaratilgan chora-tadbirlar o'z natijasini bermoqda. Jumladan, asalarichilik bilan shug'ullanuvchilarga ajratilayotgan subsidiya va imtiyozlar natijasida kichik va o'rta hajmdagi xo'jaliklar soni ko'paygan. Xususan, 2023-yilda 500 dan ortiq yangi asalarichilik xo'jaliklari tashkil etilgani qayd etilgan. Shuningdek, O'zbekistonda yetishtirilayotgan asalarichilik mahsulotlarining eksport hajmi ham ortib bormoqda. Asosan, tabiiy asal va asalari mumi Rossiya, Xitoy va Yaqin Sharq davlatlariga eksport qilinmoqda.

Biroq, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sohaga ta'sir qiluvchi muammolar ham mavjud. Asalarichilar bilan o'tkazilgan suhbatlar va so'rovnomalar natijalari shuni anglatadiki, asalari kasalliklari, ob-havo sharoitining o'zgaruvchanligi va yem-xashak bazasining yetarli emasligi asosiy qiyinchiliklardan biri hisoblanadi. Shuningdek, ayrim hududlarda asalni qayta ishlash va qadoqlash jarayonlari zamonaviy texnologiyalar bilan yetarlicha ta'minlanmagani sababli mahsulot sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish muammosi mavjud.

SWOT tahlil natijalariga ko'ra, O'zbekiston asalarichilik sektorining asosiy kuchli tomonlari sifatida quyidagilar ajratib ko'rsatildi:

1. Qulay iqlim sharoiti va tabiiy flora xilma-xilligi.
2. Davlat tomonidan ajratilayotgan subsidiya va imtiyozlar.
3. Mahsulotlarning ekologik tozaligi va tabiiyligi.
4. Eksport bozorining kengayib borayotgani.

Biroq, zaif tomonlar ham mavjud:

- Zamonaviy texnologiyalarning yetishmovchiligi.
- Asalari kasalliklariga qarshi kurashishda ilmiy tadqiqotlarning kamligi.
- Yetarlicha o'rganilmagan bozor strategiyasi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, agar mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanilsa va muammolarga aniq yechim topilsa, O'zbekiston asalarichilik sanoati yaqin yillarda yanada jadal rivojlanishi mumkin. Shu bilan birga, xalqaro tajribadan foydalanish va ilmiy-texnologik yondashuvlarni joriy etish orqali sohadagi mavjud to'siqlarni yengish mumkinligi aniqlandi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, asalarichilik bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlar duch kelayotgan asosiy muammolardan biri asalari kasalliklariga qarshi kurashish tizimining yetarlicha rivojlanmagani hisoblanadi. Ko'plab xo'jaliklar hali ham an'anaviy usullardan foydalangan holda ishlayotgani sababli, kasalliklarning oldini olish va asalari populyatsiyasining barqarorligini ta'minlashda qiyinchiliklar mavjud. Buni xalqaro tajriba bilan solishtirganda, rivojlangan mamlakatlarda asalarichilik klasterlari va ilmiy tadqiqot markazlari faoliyat yuritayotgani ko'rinib turibdi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud muammolarni hal qilish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish, ilg'or xorijiy tajribalarni joriy etish va innovatsion texnologiyalarni keng qo'llash zarur. Agar tarmoqni yanada rivojlantirish bo'yicha aniq strategik choralar ko'rilsa, O'zbekiston nafaqat ichki bozorni yuqori sifatli asal mahsulotlari bilan ta'minlaydi, balki xalqaro miqyosda ham raqobatbardosh o'rin egallashi mumkin.

XULOSA

Ushbu maqolada, asalarichilik sohasida ushbu muammolarni bartaraf etish uchun samarali davlat siyosati, maxsus dasturlarni joriy etish, innovatsion texnologiyalarni tadbiq etish va ekologik holatni yaxshilash zarur. Asalarichilik sohasining salmoqli o'sish va rivojlanish imkoniyatlari mavjud bo'lib, ularni amalga oshirish uchun keng qamrovli chora-tadbirlar, ko'proq ilmiy-texnikaviy izlanishlar va kuchli iqtisodiy qo'llab-quvvatlash talab etiladi.

Shunday qilib, O'zbekiston asalarichilik sohasida jadal rivojlanish uchun barcha zarur shart-sharoitlar mavjud va bu soha nafaqat iqtisodiy, balki ekologik jihatdan ham ahamiyatli bo'lishi kutilmoqda.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Asalarichilik. "Agrobank" ATB – 2021. <https://agrobank.uz>
2. Askarov N. Respublikada asalarichilik tarmog'ini rivojlantirish // Amaliy qo'llanma. "NEW-STYLE STAR" MChJ, @ QXI ITI, 2017 yil, 51 bet.
3. Farmanov , J. Z., Rimboyeva , N. X. qizi, & Rimbayeva , G. X. qizi. (2023). Qishloq xo'jaligini raqamlashtirishda xorij tajribasidan foydalanish. Golden brain, 1(1), 231–236. Retrieved from
4. Farmanov J. Ukrainian experience in developing the beekeeping network in our country //European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2022. – T. 2. – №. 09. – S. 66-69.
5. Jo'rayev, F. (2023). Agroklaster tizimini optimallashtirish usullari: noaniqlikni algoritm va model yordamida minimallashtirish. Iqtisodiyot va ta'lim, 24(6), 306–314.
6. Жураев, Ф. Д., & Рахимов, А. Н. (2017). Введение в математический анализ и некоторые топологические понятия, раскрываемые с помощью метрики. Вестник науки и творчества, (6 (18)), 21-27.
7. Maxmatqulov, G. X. (2023). Savdo xizmatlarini innovatsion rivojlantirishning zamonaviy uslubiy yondoshuvlari. Innovative Development in Educational Activities, 2 (9), 378–386.

8. Rakhimov, A. N., & Eshonkulov, J. S. (2022). Improving the mechanism of increasing the economic power of industrial enterprises on the base of econometric models. Экономика и социум, (10-1 (101)), 145-153.
9. Фарманов, Ж. (2023). Асаларилар Ва Иқлим Ўзгариши: Барқарор Асаларичиликка Янги Ёндашувлар. Экономика и социум, (11 (114)-1), 1066-1070.
10. Фарманов, Ж. (2023). Асаларичиликда рақамли инқилоб: инновациялар учун самарали субсидиялар. Экономика и социум, (11 (114)-1), 1071-1077.